

BRENNTORVPRODUKSJONEN I 1955.

Av direktør Aasulv Løddesøl.

Interessen omkring brenntorvproduksjon og brenntorvstatistikk knytter seg for tiden først og fremst til «selvforsyningsproduksjonen», dvs. til det torvbrensel som produseres til dekking av produsentenes eget brenselbehov. Den form for torvbrensel som det her er tale om er praktisk talt utelukkende stikk torv. Det er i de skogløse og skogfattige kystbygder på Vestlandet, i Trøndelag og Nord-Norge at det for tiden foregår brenntorvproduksjon av en størrelsesorden som virkelig teller noe, nasjonaløkonomisk sett.

Når det produserte torvbrensel for tiden for en vesentlig del ikke er gjenstand for omsetning, er det muligens enkelte som finner at det er overflødig å ta opp en noenlunde fullstendig statistikk vedkommende størrelsen av brenntorvproduksjonen hvert år. Allikevel utarbeider Myrselskapet denne forholdsvis enkle statistikk fordi det er flere offentlige institusjoner som bruker oppgavene i sine utredninger om forsyningsspørsmål og i nasjonalbudsjettet m. v.

Også Myrselskapet er selvsagt av flere grunner interessert i å følge utviklingen av brenntorvproduksjonen fra år til år. En av disse grunner er at brenntorvstatistikken gir et godt bilde av utviklingen når det gjelder jordødeleggelsen ved urasjonell torvdrift i de jordfattige kystbygder vest- og nordpå. Her har stikkorvproduksjonen — som bekjent — i en årrekke resultert i en omfattende jordødeleggelse p. gr. a. torvstikking på grunne myrer og delvis også på fastmark, vesentlig grunne lynggrabber hvor lyngtorven flekkes av fjellet til brensel. Kommentarene til produksjonsoppgavene vedkommende størrelsen av brenntorvproduksjonen i de forskjellige herreder eller fylker, er i denne forbindelse meget opplysende og av stor interesse.

Når det gjelder andre former av torvbrensel, så har det i år bare vært 3 maskintorvanlegg i drift, nemlig et i hvert av fylkene Østfold, Hedmark og Nordland. Dessuten har A/S Torbrikett's fabrikk ved Aspedammen i Østfold produsert torvbriketter også siste sommer. Tørkeforholdene har ligget godt til rette for brenntorvproduksjon i Sør-Norge i år, mens det i Nord-Norge har vært meget dårlige værforhold for tørking av torv. Vanskelige avsetningsforhold for torvbrensel, særlig i Sør-Norge, er imidlertid hovedårsaken til at produksjonen av «salgstorv» er så liten som den har vært.

Årets brenntorvstatistikk er — som vanlig — utarbeidet på grunnlag av innhentede oppgaver fra fylkenes og herredenes forsyningsnemnder, unntagen for Finnmark fylkes vedkommende. Her er det statens torvmester som har innhentet oppgaver fra torvtilsynsmennene i de enkelte herreder. I sistnevnte fylke foregår brenntorvproduksjonen for en vesentlig del på statens grunn, og torvtilsynsmennene foretar hvert år oppmåling av det produserte torvkvantum, hver i sitt distrikt. Oppgaven over størrelsen av torv-

Tabell 1. Fylkesvise oppgaver over brenntorvproduksjonen i 1955.

Fylke	Beregnet normal brenntorvproduksjon			Brenntorvproduksjon i 1954			Brenntorvproduksjon i 1955			Brenntorvproduksjon i 1955 i forhold til:			
	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	3	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	5	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	7	Normalproduksjon m ³	Fjorårets produksjon m ³	8	9
1													
Østfold	—	—	—	1.130	1.130 ¹⁾	—	11.000	11.000 ¹⁾	—	+	+	11.000	9.870
Akershus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hedmark	18.000	18.000	—	880	880	—	900	900	—	+	+	17.100	20
Oppland	1.500	1.200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.500	—
Busterud	500	400	—	2.500	2.500	—	—	—	—	—	—	500	2.500
Vestfold	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Telemark	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aust-Agder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vest-Agder	2.000	—	—	800	—	—	450	—	—	—	—	1.550	350
Rogaland	150.000	1.000	—	45.030	30	—	43.500	—	—	—	—	106.500	1.530
Hordaland	130.000	—	—	26.000	—	—	19.500	—	—	—	—	110.500	6.500
Sogn og Fjordane	50.000	—	—	32.500	—	—	30.000	—	—	—	—	20.000	2.500
Møre og Romsdal	165.000	—	—	49.500	—	—	52.800	—	—	—	—	112.200	3.300
Sør-Trøndelag	245.000	—	—	171.500	—	—	183.750	—	—	—	—	61.250	12.250
Nord-Trøndelag	55.000	—	—	41.300	—	—	48.400	—	—	—	—	6.600	7.100
Nordland	380.000	—	—	323.460	460	—	266.000	300	—	—	—	114.000	57.460
Troms	167.000	—	—	35.000	—	—	83.500	—	—	—	—	83.500	48.500
Finmark	91.700	—	—	64.900	—	—	60.400	—	—	—	—	37.300	4.500
I alt for riket	1.461.700	20.600	—	794.500	5.000	—	800.200	12.200	—	—	—	661.500	5.700

1) Inklusive torvbruket omregnet etter 3 m³ pr. tonn briketter.

brikett- og maskintorvproduksjonen er innhentet direkte fra de enkelte anlegg. I Rogaland fylke hvor det vanligvis produseres en del maskintorv ved små gårdsanlegg, har oss bekjent ingen maskintorvanlegg vært i gang i år. Skulle allikevel enkelte maskiner ha vært i drift, gjelder det selvforsyningsanlegg, og den produserte maskintorv går i så fall inn under oppgavene over den samlede brenntorvproduksjon for fylket.

Resultatet av den opptatte brenntorvstatistikk er fylkesvis meddelt i tabell 1. Tabellen viser for uten størrelsen av brenntorvproduksjonen i 1955 (rubrikkene 6 og 7) også den beregnede såkalte normale produksjon før siste krig (rubrikkene 2 og 3). For sammenlikningens skyld er oppgavene vedkommende fjorårets brenntorvproduksjon også tatt med i tabellen (rubrikkene 4 og 5). Rubrikkene 8 og 9 viser oppgang eller nedgang i brenntorvproduksjonen, såvel i forhold til normal som til fjorårets produksjon.

I 1955 utgjør den samlede brenntorvproduksjon i Norge ifølge statistikken 800.200 m³. Dette er en nedgang på ca. 45 % fra før krigen. Sett i forhold til fjorårets produksjonsresultat er det en svak økning, nemlig ca. 5700 m³.

De foran angitte produksjonstall omfatter både stikktorv og maskintorv (inklusive torvbriketter). Sammenlikner vi størrelsen av maskinelt fremstilt torvbrensel med førkrigsproduksjonen, er det en nedgang på ca. 8400 m³, mens oppgangen fra i fjor er ca. 7200 m³. Det samlede kvantum av de nevnte former av torvbrensel er imidlertid i 1955 bare ca. 12.200 m³. Selv dette beskjedne kvantum har det vist seg vanskelig å få avsatt, selv om maskintorven i år stort sett er av meget god kvalitet p. gr. a. de utmerkede tørkeforhold i Sør-Norge. Den mest trofaste kunde når det gjelder torvbrensel er Norges Landbrukshøgskole. Derimot har det vært meget vanskelig — på tross av god hjelp fra Landbruksdepartementets skogdirektorat — å få i stand nye kontrakter med militærforlegninger selv om enkelte av disse ligger gunstig til for torvleveranser i forhold til eksisterende brenntorvanlegg.

Det kan være av interesse å se nærmere på utviklingen når det gjelder stikktorvproduksjonen spesielt i de fylker langs vestkysten hvor jordødeleggelsen ved urasjonell torvdrift spiller — eller spilte — en vesentlig rolle. Komitéen for myr- og jordvern i kystbygdene («Jordvernkomitéen») regnet i sin tid ut — på grunnlag av et ganske stort materiale — at man ved å erstatte med elektrisk kraft det brensel som gikk med til kokning, kunne spare ca. 60 % av brenselforbruket*). Et meget stort antall kystherreder hvor det tidligere vesentlig ble brukt torv som brensel, har fått elektrisk kraft etter at disse beregninger ble foretatt. Det er derfor naturlig at torvproduks-

*) Kfr. «Utredning om jordødeleggelse og brenselforbruk m. v. i Hordaland fylkes kystbygder og herunder elektrisitetens bidrag til løsning av brenselforbruket». Innsilling nr. 2 fra «Komitéen for myr- og jordvern i kystbygdene», nedsatt av Landbruksdepartementet 25. juni 1936, Oslo 1938.

sjonen avtar. Den viktigste grunnen til dette er — ifølge de fleste produksjonsoppgaver både fra herreder og fylker — nettopp utbyggingen av elektrisitetsforsyningen. Den økonomiske utviklingen i kystdistriktene har dessuten gått i en gunstig retning de senere år, slik at mange husstander ikke bare bruker elektrisk kokning, men finner det regningssvarende å bruke elektrisk kraft — i hvert fall delvis — også til oppvarming. Av andre grunner til nedgang i brenntorvproduksjonen som nevnes på tellingsskjemaene er at kystbefolkningen i de senere år har hatt lett adgang til godt lønnet arbeid, man har m. a. o. råd til å kjøpe brensel, og mange finner det lite lønnsomt å stikke torv. For enkelte kystbygders vedkommende spiller det også inn at brenntorvmyrene er helt eller delvis oppbrukt. Et viktig moment som kommer til her er at «respekten for jorden» etter hvert øker, og vi har inntrykk av at de fleste nå vegrer seg for å stikke lyng- eller grastorv på grunne myrer — eller fastmark — og derved ødelegge grunnen for senere utnyttelse. Det opplysnings- og rettleidningsarbeid som Myrselskapet ved hjelp av sine konsulenter nå har drevet i en årrekke med støtte i «Lov av 18. mars 1949 om vern mot jordødelegging», har sikkert sin store andel i denne gunstige utviklingen.

Tar vi for oss årets produksjon av brenntorv i kystfylkene fra og med Hordaland i sør til og med Finnmark i nord, så varierer brenntorvproduksjonen siste sommer mellom yttergrensene 15 % og 88 % av såkalt normal produksjon. Hordaland fylke hvor det ifølge «Jordvernkomitéen»s undersøkelser foregikk størst jordødeleggelse, og hvor elektrisitetsforsyningen i de torvproduserende kystdistrikter antakelig er kommet lengst, har det laveste forholdstall, altså 15 %, mens Nord-Trøndelag med liten jordødeleggelse har det høyeste forholdstall, nemlig 88 %. I sistnevnte fylke har det m. a. o. ikke vært nødvendig å gå til nevneverdig innskrenkning av brenntorvproduksjonen. Sett fra et jordvernsynspunkt går følgelig utviklingen i den riktige retning. Men selvsagt medfører en reduksjon av produsert torvbrensel større innkjøp av importert brensel, vel å merke hvis det ikke kan skaffes tilstrekkelig med elektrisitet eller ved til erstatning av torven.

Vi skal så som vi vanligvis gjør, foreta en vurdering av årets brenntorvproduksjon i forhold til andre brenselstyper, først og fremst v e d. De forholdstall som da brukes er at 2,5 m³ stikkstorv eller 2,1 m³ maskintorv tilsvare 1 favn 60 cm skogsved i brennverdi. Den samlede brenntorvproduksjon i 1955 tilsvare følgende:

Stikkstorv:	788.000 : 2,5 =	315.200 favner
Maskintorv:	12.200 : 2,1 =	5.800 »

I alt: 321.000 favner

Årets brenntorvproduksjon motsvarer m. a. o. rundt regnet 320.000 favner skogsved, eller vel 1,5 ganger det vedkvantum som i år

er produsert for salg, nemlig ca. 200.000 favner (eller nøyaktig 200.478 favner), ifølge de produksjonsoppgaver som Landbruksdepartementets tømmer- og trelastkontor har innhentet*). Omregnet i penger etter gjeldende vedpris, nemlig kr. 84,00 pr. favn skogsved opplastet jernbane, blir dette ca. 27 mill. kroner. Hvis brenntorvproduksjonen i kystbygdene hadde falt bort, måtte selvsagt torven vært erstattet med annet brensel, og da produksjonen av ved for salg i år er helt utilstrekkelig, som man vil forstå av det som er nevnt foran, måtte en stor del av kystbygdenes brenselbehov vært dekket av importert brensel. Følgelig har også stikktorvproduksjonen sin store betydning når det gjelder å spare utenlandsk valuta, selv om størsteparten går til dekning av produsentenes eget brenselbehov. I denne forbindelse har det sin interesse å undersøke hvor mange tonn kull årets brenntorvproduksjon representerer i brennverdi. Som tidligere år regner vi at 6 m³ maskintorv eller 8 m³ stikktorv motsvarer et tonn kull.

Stikktorv:	788.000 : 8 =	98.500 kulltonn
Maskintorv:	12.200 : 6 =	2.033 »

I alt: 100.533 kulltonn

Prisen på amerikansk kull er for tiden ca. kr. 150,00 pr. tonn levert i norsk havn. Engelsk koks koster for tiden ca. kr. 190,00 pr. tonn og tysk cinders ca. kr. 200,00 pr. tonn, også levert i norsk havn. Prisene varierer for øvrig noe etter leveringssteder o. l.

Beregnes pengeverdien av årets torvproduksjon på grunnlag av kullprisen i norsk havn, kommer vi til vel 15 mill. kroner, hvorav det meste er spart valuta. Til dette kommer fraktutgifter, fortjeneste til importører og forhandlere osv. hvis kull skulle bringes ut til torvprodusentene i kystbygdene. I dag koster husholdningskull tilkjørt forbruker i sentrale deler av Oslo kr. 189,45 pr. tonn, koks koster kr. 12,55 pr. hl og cinders kr. 230,00 pr. tonn. Hva de tilsvarende priser ville bli ute i torvdistriktene er ikke godt å si, men det er klart at det ville vært en betydelig økonomisk belastning både offentlig og privat — hvis brenselet også til disse fjerntliggende distrikter skulle vært innkjøpt utenfra.

Beredskapsmessig ville det for øvrig være meget lite tilfredsstillende å basere brenselforsyningen helt og holdent på sk i p s k j ø l e n når vi innenfor landets egne grenser har ressurser som rasjonelt utnyttet kan skaffe høyverdig brensel. Men her kommer altså spørsmålet om jorddødeleggelse og jordvern inn i bildet. Det er derfor av den største betydning at arbeidet for en rasjonell utnyttelse av de brenntorvressurser som fremdeles finnes i mange kystbygder, fortsetter som tidligere.

Oslo, den 6. desember 1955.

*) Det såkalte «heimeforbruk» av ved er av Landbruksdepartementet oppgitt til 1,4 mill. favner årlig.